EUROPEAN CENTRE
FOR MINORITY
ISSUES KOSOVO

UDHËZUES PËR THEMELIMIN E PROGRAMIT TË ASISTENTËVE LIGJORË TË KOMUNITETEVE

Working Towards a
Stable Multi-Ethnic Kosovo

Important Note: The views and opinions expressed in this publication do not necessarily reflect the views of the United Nations Trust Fund to End Violence against Women or any other organization under the auspices of the United Nations.

PËRMBAJTJE

I. INFORMACION I PËRGJITHSHËM 3

II. POZITA E GRAVE NË KOSOVË (SIPAS RKS 1244/1999 TË OKB-SË) 6

III. ASISTENTËT LIGJORË TË KOMUNITETEVE 8

IV. PËRVOJA E ECMI KOSOVËS 11

V. REKOMANDIMET E ECMI KOSOVËS 15

I. INFORMACION I PËRGJITHSHËM

Gratë që u përkasin komuniteteve minoriteteve në Kosovë (sipas Rezolutës së Këshillit të Sigurimit të OKB-së 1244/1999) - veçanërisht komuniteteve rom, ashkali, egjiptian dhe serb - përballen me një diskriminim, *de facto*, të dyfishtë, e para si gra dhe e dyta si pjesëtare të minoriteteve dhe janë të cenuara nga dhuna e bazuar në gjini - DHBGJ. Dhuna në familje në Kosovë (sipas Rezolutës së Këshillit të Sigurimit të OKB-së 1244/1999) ka mbetur në nivel të lartë që nga konflikti i vitit 1999. Ndërsa kjo formë e DHBGJ-së prek të gjitha gratë në Kosovë (sipas RKS të OKB-së 1244/1999), komunitetet pakicë janë të prekur në mënyrë të veçantë për shkak të pozitës së tyre të margjinalizuar dhe të cenuar në shoqëri.

Dhuna në familje është një nga format më të zakonshme të shkeljes së të drejtave të grave. Në të vërtetë, gratë janë viktimat, përgjithësisht, kryesore të dhunës brenda familjes, të pasuar nga fëmijët, të moshuarit, personat me nevoja të veçanta dhe pjesëtarët e LGBT. Në mesin e grave, më të prekurat janë gratë e reja (nuset), gratë në moshë pjellore dhe ato shtatzëna dhe gratë që kanë përjetuar dhunë seksuale gjatë luftës. Përveç kësaj, gratë e paarsimuara dhe ato të papuna, që jetojnë në kushte të rënda ekonomike dhe kryesisht në zonat rurale të izoluara, përbëjnë grupin më të cenueshëm (Agjencia kosovare për barazi gjinore)[1]. Sipas studimit MICS (Anketa e grupimeve të treguesve të shumëfishtë) e kryer nga Agjencia e Statistikave të Kosovës, në bashkëpunim me UNICEF-in, "3 në 4 gra nga komunitetet rom, ashkali dhe egjiptian thonë se burrit i lejohet apo se ai është i arsyetuar që të godas apo të rrah gruan e tij për një sërë arsyesh."[2]

Veç kësaj, çështja e martesave të fëmijëve dhe atyre të detyruara mbetet e përhapur në mesin e komuniteteve serb, rom, ashkali dhe egjiptian në Kosovë (sipas RKS të OKB-së 1244/1999), me disa "disa që martohen që në moshën 12" (Informatori i të dhënave të UNFPA-së, 2012: 5)[3]. Sipas MICS-it, "12% e grave nga komunitetet rom, ashkali dhe egjiptian janë martuar që në moshën 15 vjeçe dhe 43% në moshën 18. "Kjo praktikë është identifikuar si një faktor kyç në përforcimin e statusit të grupeve të cenueshme veçanërisht të komuniteteve rom, ashkali dhe egjiptian (Strategjia për integrimin e komuniteteve rom, ashkali dhe egjiptian në Republikën e Kosovës, 2008:10 dhe 56).[4] Për të adresuar këtë praktikë është i

[1]Zyra e Kryeministrit të Kosovës, "Programi i Kosovës kundër Dhunës në Familje dhe Planin e Veprimit. "Qeveria e Republikës së Kosovës, 2011. ueb.
[2]ASK dhe UNICEF. "MICS" - Agjencia e Statistikave të Kosovës. Agjencia e Statistikave të Kosovës, ueb.
[3] UNFPA. Shkalla e Dhuna në baza gjinore në Kosovë dhe ndikimi i saj në shëndetin riprodhues të grave, Rrjeti i Grave të Kosovës. Rrjeti i Grave të Kosovës, 2008. ueb.
[4] Zyra e Kryeministrit. "Strategjia për integrimin e komuniteteve rom, ashkali dhe egjiptian në Republikën e Kosovës" . Republika e Kosovës Qeveria, 2008. ueb.

nevojshëm një ndryshim në qëndrime meqë aktualisht shumë romë, ashkalinjë dhe egjiptianë vazhdojnë të kenë pikëpamje kryesisht pozitive për sa i përket martesës së fëmijëve. Për shembull, "Në një studim të vitit 2008 të mbi 270 grave rome, ashkali dhe egjiptiane, një-e-treta (1/3) besojnë se martesa e hershme mund të lehtësojë lindjen e shëndetshme të fëmijës, dhe 60 për qind mendonin se prindërit duhet të vendosin se kënd duhet ta martojnë vajzat e tyre" (Informator i të dhënave të UNFPA-së, 2012: 5).[5]

Institucionet që punojnë kundër DhBGj në Kosovë

Në lidhje me institucionet ndërkombëtare/kombëtare/rajonale/lokale si dhe aktorët kryesorë që punojnë dhe zhvillojnë iniciativa për të ndihmuar, kundër përgjigjur dhe për të parandaluar DhBGj-në në Kosovë (sipas RKS të OKB-së 1244/1999), vlen të përmenden disa organizata:

- **Zyra për qeverisje të mirë:** një mekanizëm, që vepron në kuadër të zyrës së Kryeministrit, përgjegjës për mbikëqyrjen dhe koordinimin e politikave qeveritare për çështje gjinore dhe që këshillon qeverinë e Kosovës (sipas RKS 1244/1999 të OKB-së) në lidhje me çështjet kundër DhBGj-së.
- **Agjencia për Barazi Gjinore:** E themeluar me shpalljen e Ligjit për barazi gjinore dhe është përgjegjëse për promovimin e vlerave dhe mundësive të barabarta pavarësisht nga gjinia në Kosovë (sipas RKS 1244/1999 të OKB-së).
- **Qendrat për punë sociale (QPS-të):** QPS-të janë një mekanizëm kyç për të mbështetur të mbijetuarit e dhunës në familje në procedurat në gjykata dhe në polici, duke ju ndihmuar atyre në punën dhe/apo çështjet që viktimat mund të kenë në spitale dhe duke i lehtësuar qasjen tek strehimoret e viktimave si dhe duke u siguruar atyre këshilla psiko-sociale dhe ligjore.
- **Policia e Kosovës:** nëpërmjet departamenteve kundër dhunës në familje PK është përgjegjëse për t'iu përgjigjur çdo thirrje, veprimi ose kërcënimi për kryerje të ndonjë krimi të dhunës në familje ose shkeljes të urdhrit mbrojtës. Për më tepër, Policia e Kosovës ka të drejtë të përdorë mjetet e arsyeshme për të mbrojtur të mbijetuarit e dhunës në familje dhe për të parandaluar dhunën e mëtejshme.
- **Divizioni për mbrojtje dhe ndihmë viktimave:** Në kuadër të Ministrisë së drejtësisë, është një njësi që ofron këshilla dhe ndihmë ligjore pa pagesë për të gjithë të mbijetuarit e dhunës gjatë procesit ligjor, për më tepër DMNV-ja ofron edhe përfaqësim ligjor falas përpara gjykatës

[5]UNFPA. Shkalla e Dhuna në baza gjinore në Kosovë dhe ndikimi i saj në shëndetin riprodhues të grave. N.p .: n.p., n.d. Rrjeti i Grave të Kosovës. Rrjeti i Grave të Kosovës, 2008. ueb.

kompetente. Duke ofruar një shërbim të ngjashëm, Komisioni për ndihmë juridike (KNJ), është gjithashtu një mekanizëm i rëndësishëm për rolin e tij në dhënien apo ofrimin e ndihmës juridike, duke përfshirë edhe përfaqësimin në gjykatë, për të mbijetuarit e DhBGj-së.

- **Strehimoret:** Strehimoret u ofrojnë të mbijetuarave të DhBGj-së dhe fëmijëve të tyre një vend të sigurt ku mund të qëndrojnë përkohësisht dhe marrin shërbimet themelore siç janë ushqimi, veshja, këshillat juridiko dhe psikike-sociale, asistencë mjekësore, zhvillim profesional, edukimin shëndetësor dhe aktivitete të ndryshme rekreative dhe edukative për fëmijët. Aktualisht ekzistojnë dhe funksionojnë strehimoret në Gjakovë, Gjilan, Mitrovicë, Pejë, Prishtinë dhe Prizren. Strehimoret në Kosovë (sipas RKS 1244/1999 të OKB-së) janë të organizuara nën Koalicionin e Strehimoreve të Kosovës.

Në fund, **Fondi i Kombeve të Bashkuara për Popullsinë (UNFPA), UN Women, Fondi i Emergjencës i Kombeve të Bashkuara për Fëmijët (UNICEF), Zyra e Komisionerit të Lartë për të Drejtat e Njeriut (OHCHR), dhe Programi i Kombeve të Bashkuara për Zhvillim (UNDP),** në bashkëpunim të ngushtë me aktorët kyç në nivel qendror dhe atë lokal kanë zhvilluar disa projekte dhe programe të përbashkëta nën titullin "Mbështetje institucioneve për adresimin e dhunës me bazë gjinore në Kosovë (sipas RKS 1244/1999 të OKB-së), nëpërmjet forcimit të zbatimit të ligjeve në Kosovë (sipas RKS 1244/1999 të OKB-së), Planit kombëtar të veprimit dhe Strategjisë kundër dhunës në familje".

II. POZITA E GRAVE NË KOSOVË (SIPAS RKS 1244/1999 TË OKB-SË)

Komunitetet serb, rom, ashkali dhe egjiptian pësojnë nga një status tejet i pafavorshëm në të gjithë rajonin në përgjithësi, dhe në Kosovë (sipas RKS 1244/199 të OKB-së) në veçanti. Këto komunitete zakonisht përballen me qasje të kufizuar në punësim, arsim dhe kujdes adekuat shëndetësor, me mungesë të integrimit social, me subjekte të dobëta politike për përfaqësimin e tyre dhe me një situatë të përfaqësimit jo të denjë brenda shërbimit civil. Duke u përqendruar më për së afërmi tek gjendja ekonomike e komuniteteve, mundësitë e pakta për punësim duket të jenë përkeqësuar akoma më shumë nga diskriminimi endemik. Në të vërtetë, romët, ashkalinjtë dhe egjiptianët përjetojnë dhe/apo pësojnë nga politika të shprehura të përjashtimit dhe të një pabarazie të rrënjosur në mjediset e punës, situata këto që shpesh dhe në formë të drejtpërdrejtë janë të lidhura me përkatësinë e tyre etnike.[6] Në mënyrë domethënëse, krahasimi i të ardhurave mesatare dhe shkalla e papunësisë në mesin e komuniteteve në nivel kombëtar bën të qartë pozicionin e tyre veçanërisht të cenueshëm.

Sipas UNDP-së, ndërsa paga mesatare mujore për një person në Kosovë (sipas RKS 1244/1999 të OKB-së) është rreth 260€ - më e ulëta në rajon pas Shqipërisë, familjet rome, ashkali dhe egjiptiane në total gëzojnë të ardhura nën 120 € në muaj ; ndërsa 47,02% e shqiptarëve të Kosovës janë të papunë, pjesëtarët e komuniteteve rom, ashkali dhe egjiptian tejkalojnë shumëfish këto shifra me respektivisht 60,22%, 60.46% dhe 80% të papunësisë (Burimi: Raporti i Zhvillimit Njerëzor në Kosovë 2012).[7]

Për më tepër, komuniteteve rom, ashkali dhe egjiptian u mungon integrimi efektiv në arsim, në jetën sociale, ekonomike, institucionale dhe politike (zbatimi i legjislacionit të shërbimit civil në Kosovë, OSBE, 2013)[8] (raporti i OSBE: Kontributi në Rishikimin e Progresit të Planit të Veprimit të Strategjisë për Integrimin e Komuniteteve rom, ashkali dhe egjiptian në Kosovë, 2009-2015: 34).[9] Në kontekst të rrezikshmërisë së nënvizuar, statistikat tregojnë mbizotërimin e lartë të dhunës (në familje) që prekin këto komunitete. Përveç kësaj, sondazhet kanë treguar se 61% e grave rome, ashkali dhe egjiptiane pohojnë praninë e dhunës në familje brenda komuniteteve të tyre.[10]

Komuniteti serb në veri të Kosovës (sipas RKS 1244/1999 të OKB-së) përballet me një lloj të veçantë të margjinalizimit. Komunat veriore (Leposaviqi, Zubin Potoku, Zveçani dhe Mitrovica e Veriut) janë zyrtarisht

[6] ECMI Kosova. Promovimi i fuqizimit ekonomik të grave rome, ashkali dhe egjiptiane në Kosovë (ND): ECMI Kosova, 2013. Ueb.
[7] UNDP. "Raporti i Zhvillimit Njerëzor në Kosovë." Zyra Zvicerane për Bashkëpunim në Kosovë, 2012. Ueb.
[8] OSBE."Zbatimi i legjislacionit për shërbimin civil në Kosovë." OSBE-së, shkurt 2013. Ueb.
[9] OSBE. "Zbatimi i legjislacionit për shërbimin civil në Kosovë." OSBE-së, shkurt 2013. Ueb.
[10]Luljeta Demolli. Pozita e grave egjiptiane në Kosovë Rom, Ashkali dhe. Rrjeti i Grave. Qendra Kosovare për Studime Gjinore. Ueb.

pjesë e Kosovës (sipas RKS 1244/1999 të OKB-së), por për shkak të arsyeve politike, në praktikë kjo pjesë ende funksionon në shumë mënyra, si pjesë e Republikës së Serbisë. Kjo ka krijuar një situatë ku as Kosova (sipas RKS 1244/1999 të OKB-së) dhe as Serbia të mos qeverisin në mënyrë efektive dhe të ofrojnë në këtë pjesë dhe gjithashtu organizatat e shoqëria civile kanë goxha probleme për tu angazhuar. Situata e pasigurt politike, e cila po vazhdon që nga konflikti i vitit 1999, ka pasur efekte të dëmshme në sundimin e rendit dhe ligjit, si dhe në qëndrimet dhe pozicionimin e banorëve të kësaj pjese. Për fat të keq, ekziston një mungesë e të dhënave mbi situatën në veri të Kosovës (sipas RKS të OKB-së 1244/1999), por ato pak informata në dispozicion paraqesin një tablo të zymtë. Raporti i OSBE-së (2010) nënvizon se në veri të Kosovës (sipas RKS 1244/1999 të OKB-së), infrastruktura është e dobët dhe papunësia është e lartë; UNDP (2013) gjithashtu raporton se gratë janë në një pozitë veçanërisht të cenueshme. ECMI Kosova dhe partneri i saj OJQ Aktiv kanë kryer një hulumtim të përbashkët për sa i përket status quo-së së komuniteteve pakicë në Kosovë (sipas RKS 1244/1999 të OKB-së), OJQ Aktiv, me seli në Mitrovicë të Veriut, në një raport të saj të vitit 2013 ka nënvizuar se mungesa strukturore e njohurive mbi të drejtat e njeriut dhe të grave, shkalla e lartë e papunësisë në mesin e grave dhe mbizotërimi apo frekuenca e qëndrimeve diskriminuese ndaj çështjeve gjinore kanë kontribuar që gratë serbe në veri të Kosovës (sipas RKS 1244/1999 të OKB-së) të jenë të cenueshme nga DHBGJ.

Rrënjët e problemit dhe faktorët që kontribuojnë në mbizotërimin e problemit janë jashtëzakonisht të komplikuar dhe të ngulitur thellë në strukturat familjare dhe shoqërore në përgjithësi në Kosovë (sipas RKS 1244/1999 të OKB-së), dhe në veçanti tek komunitetet e përmendura. Familjet me bindje tradicionale janë zakonisht të bazuara në një strukturë shumë patriarkale, që imponon role fikse gjinore që kërkojnë apo kanë standard nënshtrimin e plotë të grave. Diskriminimi gjinor që vjen si e bindjeve tradicionale nënkupton një qasje të kufizuar të grave dhe vajzave në arsim, punësim, pronë dhe të drejtën në trashëgimi. Për më tepër, nëse shohim në mënyrë specifike komunitetet rom, ashkali dhe egjiptian, një korrelacion i fortë midis kushteve veçanërisht të pafavorshme të jetesës dhe rasteve të dhunës në familje duket evident. Në anën tjetër, kjo lidhje shkakore zbatohet në një shkallë më të ulët për komunitetin serb që jeton në veri. Megjithatë, duke vlerësuar normën e lartë që në përgjithësi i atribuohet obligimeve të njohura familjare brenda shoqërisë në kontekst më të gjerë dhe perceptimin e rëndësisë së respektimit të tyre, dimensioni kulturor i dhunës në familje merr formë vlefshmërie për të gjitha komunitetet në fjalë. Kjo tregon vështirësi ekstreme për ta trajtuar atë.

Në fund, mungesa e shprehur e informacionit në lidhje me kanalet në dispozicion për raportimin e dhunës karakterizon gratë e komuniteteve rom, ashkali, egjiptian si dhe atyre të komunitetit serb që jetojnë në

veri apo në fshatra të thella. Mosbesimi i theksuar për sa i përket kapacitetit dhe gatishmërisë së institucioneve përkatëse për të trajtuar problemin, ndikon në rritjen e tendencës për të mos raportuar dhunën e përjetuar tek autoritetet përkatëse, duke penguar edhe më tej mundësinë për tu ballafaquar në mënyrë efektive me dukurinë e dhunës së familje.

III. ASISTENTËT LIGJORË TË KOMUNITETEVE

Asistentët ligjorë të komuniteteve mund të kontribuojnë për të fuqizuar dhe vetëdijesuar grupet e cenueshme dhe të margjinalizuara dhe duke I aftësuar ata/ato për të avokuar për të drejtat dhe nevojat e tyre; për të ngritur vetëdijen në lidhje me barazinë gjinore, DhBGj-në dhe sigurisht për martesat e hershme dhe ato të lidhur anën detyrim; dhe për më tepër, për të identifikuar çështjet brengosëse të këtyre grupeve. Afrika e Jugut ka filluar me një pilot projekt për qasjen e asistentëve ligjorë të komuniteteve që kishte një rol domethënës në ofrimin e mbështetjes që pjesëtarët e komuniteteve të kenë qasje më të mirë në drejtësi.[11] Asistentët ligjorë të komuniteteve, individë që nuk janë avokatë, por që kanë njohuri të specializuara juridike shihen si një mekanizëm jo i shtrenjtë dhe më i arritshëm se avokatët. Angazhimi i tyre do të përmirësojë cilësinë dhe ofrimin e shërbimeve juridike dhe të stimulojë apo nxisë arsimimin e vazhdueshëm për sa i përket aspektit ligjor të grupeve të rrezikuara dhe të margjinalizuara, veçanërisht grave, në komunën kua ata janë aktivë dhe do të veprojnë si ndërmjetës midis kategorive/grupeve të cenueshme dhe institucioneve të nivelit lokal dhe qendror dhe organizatave që punojnë për mbrojtjen dhe promovimin e të drejtave të tyre (Fondacioni për shoqëria të hapur, 2010).[12] Asistentët ligjorë të komuniteteve kryesisht janë aktivistë të rinj të trajnuar nga institucionet qeveritare dhe/ose organizatat, në kuadër të të cilave veprojnë, për të zgjidhur problemet e grupeve të rrezikuara dhe të margjinalizuara dhe në të njëjtën kohë për të fuqizuar ata/ato për të mbrojtur dhe promovuar të drejtat e tyre. Asistentët ligjorë të komuniteteve, në mënyrë që të fitojnë besimin e pjesëtarëve të komuniteteve të tyre duhet të përdorin një kombinim të mjeteve ligjore dhe atyre jo-ligjore, duke përfshirë avokimin, arsimin, dhe organizimin e komunitetit. Roli i tyre kryesor do të jetë një rol ndërmjetës në mes të pjesëtarëve të rrezikuar dhe të margjinalizuara të komunitetit njërën anë dhe institucioneve/organizatës që merret me të drejtat e njeriut në Kosovë (sipas RKS 1244/1999 të OKB-së) në anën tjetër.)[13]

[11] Fondacioni për shoqëri të hapur. " Asistentët ligjorë të komuniteteve." Fondacioni për shoqëri të hapur, 2010. ueb.
[12] Fondacioni për shoqëri të hapur. " Asistentët ligjorë të komuniteteve." Fondacioni për shoqëri të hapur, 2010. ueb.
[13] Margaret Schuler & Sakuntala Kadirgamar-Rajasingham, Arsimimi juridik: Një mjet për Fuqizimin e Grave (1992).

Një asistentët ligjor nga radhët e komuniteteve mund të veprojë në kuadër të institucioneve të qeverisjes vendore dhe/ose në kuadër të një organizate që merret me të drejtat e pakicave, duke u fokusuar në të drejtat e grave, si një punë me orar të plotë ose të pjesshëm, dhe është person i/e cila:[14]

- Ka njohuri themelore të ligjit, sistemit ligjor dhe procedurave të tij, dhe ka aftësi themelore për sa i përket aspektit ligjor;
- Është në gjendje të komunikojë ide dhe informacion pjesëtarëve të komuniteteve, duke përdorur metoda ndërvepruese të mësimdhënies;
- Ka kapacitet të punojë në forcimin e kapaciteteve të pjesëtarëve të komuniteteve për të kuptuar dhe për të vepruar për të drejtat e komuniteteve pakicë;
- Ka aftësi të organizimit të komunitetit që mund të përdoren për fuqizimin e komuniteteve për të adresuar problemet sistematike, me forcat e tyre, në të ardhmen;
- Është në gjendje të krijojë dhe të mbajë marrëdhënie të mira pune me aktorë të ndryshëm që merren me komunitetet pakicë;
- Është në gjendje të identifikojë shërbimet e parandalimit dhe trajtimit që janë të krijuara për të mbrojtur dhe promovuar të drejtat e pakicave.

Përgjegjësitë dhe detyrat më specifike të asistentëve ligjorë të komuniteteve ndaj grupeve të cenueshme dhe të margjinalizuara janë si më poshtë:

- **Këshilla ligjore dhe të përgjithshme**
  - Të këshillojnë pjesëtarët e grupeve të cenueshme dhe të margjinalizuara se si të trajtojnë problemet ligjore ose administrative në lidhje me skemën e ndihmës sociale, pensionet, aplikimin për dokumente personale, të drejtat e tyre në rast të aplikimit për shkurorëzim, aplikimet për masat mbrojtëse në rast të dhunës;
  - Të sugjerojnë përfituesit që të konsultohen me institucionet qeveritare dhe OJQ-të që ofrojnë shërbime sociale;
  - Të sugjerojnë përdorimin e avokatëve kur përfituesve u është e nevojshme.

[14]. Fondacioni për shoqëri të hapur. " Asistentët ligjorë të komuniteteve." Fondacioni për shoqëri të hapur, 2010. ueb.

- **Arsimimi i komunitetit**
  - Asistentët ligjorë të komuniteteve organizojnë seminare në kuadër të institucioneve/organizatave në kuadër të të cilave ata veprojnë për të rritur ndërgjegjësimin e publikut mbi të drejtat e pakicave, barazinë gjinore, DHBGJ-në dhe martesat e hershme dhe ato të lidhura me detyrim, dhe për të fuqizuar kapacitetet e individëve dhe grupeve, duke përfshirë edhe organizatat e shoqërisë civile, shërbyesit civilë, zyrtarët qeveritarë, të mbrojnë dhe promovojnë të drejtat e pakicave, me fokus të veçantë në të drejtat e grave. Zhvillimi dhe shpërndarja e materialeve promovuese do të jetë një tjetër mjet për rritjen e ndërgjegjësimit të publikut të gjerë në lidhje me të drejtat e përmendura më lartë.

- **Aktivitetet e proceseve strategjike gjyqësore**
  - Identifikojnë rastet e dhunës dhe ndërmjetësojnë mes viktimës dhe një avokati. Sipas përvojës së ECMI Kosovës, palët apo përfituesit më shumë u besojnë ndihmës juristëve për të ndarë tregimet e tyre se sa që u besojnë përfaqësuesve të institucioneve të ndryshme dhe avokatëve. Prandaj, roli i ndihmës juristëve si ndërmjetës midis institucionit dhe një të mbijetuari të dhunës do të jetë i nevojshëm.

- **Organizimi i komunitetit dhe aktivitetet e avokimit**
  - Asistentët ligjorë veprojnë si ndërmjetës midis palëve të dëmtuara/viktimave dhe institucioneve qeveritare të nivelit lokal dhe qendror dhe organizatave që ofrojnë shërbime sociale dhe shëndetësore;
  - Ndërtojnë bashkëpunim të fortë mes pjesëtarëve të komuniteteve dhe medieve, policisë së Kosovës dhe aktorëve të tjerë që merren me mbrojtjen dhe promovimin e të drejtave të pakicave, duke u përqendruar në grupet e rrezikuara dhe të margjinalizuara.

Megjithatë, Asistentët ligjorë të komuniteteve mund gjithashtu të punojnë si vullnetarë. Nëse ndihmës juristët punojnë si vullnetarë, institucioni/organizata do të kompensojë ata/ato në mënyrë ideale për shpenzimet e transportit dhe shpenzimet e tjera të drejtpërdrejta. Trajnimet e organizuara nga institucioni apo organizata për të cilën punojnë ata/ato mund të shihen si një përfitim për asistentët ligjorë të komuniteteve sepse në fakt kontribuojnë në zhvillimin personal dhe profesional të tyre.

Përfitimet e asistentëve ligjorë të komuniteteve:

- Asistentët ligjorë të komuniteteve mund të përqendrohen në nevojat, mbi çështjet e ndërlidhura me drejtësinë, të një komunitet të tërë si pjesë e institucioneve/organizatës pjesë e së cilës ata janë, dhe jo vetëm të një klienti apo pale që punëson ata/ato;
- Barrierat hyrëse janë të ulëta: Është shumë më e lehtë dhe shumë më e lirë për të trajnuar dhe për të vendosur asistentë ligjorë se avokatë;
- Asistentët ligjorë janë zgjidhje shumë më e mirë në krahasim me avokatët;
- Asistentët ligjorë të komuniteteve shpesh njohin më mirë të drejtat e komunitetit të cilit i shërbejnë se një avokat meqë gjatë punës së tyre të përditshme ata/ato ata takojnë personalisht shumë pjesëtarë të komunitetit përkatëse;
- Asistentët ligjorë mund të paguhet nga një OJQ për të përfaqësuar nevojat e gjera të komunitetit përkatës, ndërsa avokatët trajtojnë rastet në bazë të mundësive financiare të klientit;
- Nga përvoja e ECMI Kosovës, asistentët ligjorë fitojnë besimin e komuniteteve pakicë më shpejtë dhe kanë qasje më të lehtë tek grupet e cenueshme dhe të margjinalizuara në krahasim me institucionet dhe organizatat që merren me të drejtat e komuniteteve.

IV. PËRVOJA E ECMI KOSOVËS

ECMI Kosova është angazhuar në një projekt dy-vjeçar duke filluar nga viti 2014 deri në vitin 2016, "Fuqizimi i komuniteteve pakicë në Kosovë, kundër dhunës në baza gjinore", të financuar nga Fondi i Mirëbesimit i Kombeve të Bashkuara për t'i dhënë fund dhunës ndaj grave projekt ky i realizuar në partneritet me OJQ-të RROGRAEK, CLARD dhe Aktiv. Ky projekt kishte për qëllim të sigurojë fuqizimin ligjor dhe ekonomik të grave pjesëtare të komuniteteve rom, ashkali, egjiptian dhe serb në komunat Ferizaj, Fushë Kosovë, Graçanicë dhe Mitrovicë Veriore, duke trajtuar qasjen e tyre të kufizuar në shërbimet për parandalimin dhe trajtimin efikas dhe adekuat të dhunës me bazë gjinore (DhBGj). Përveç kësaj, projekti kishte për qëllim të rrisë ndërgjegjësimin në mesin e pjesëtarëve të të dy gjinive të këtyre komuniteteve mbi të drejtat, barazinë gjinore dhe mekanizmat kundër DhBGj-së.

Një nga komponentët kryesorë të projektit ishte që të trajnojë, të angazhojë dhe të mbështesë tetë (8) aktiviste femra nga radhët e komuniteteve pakicë për të punuar si asistente ligjore të komuniteteve përkatëse të cilat kanë ndihmuar përfituesit (pjesëtarët e komuniteteve përkatëse) për të përmirësuar njohjet dhe informacion mbi qasjen në shërbimet për parandalimin dhe trajtimin e DhBGj-së.

Tetë (8) aktivisteve femra nga radhët e komuniteteve pakicë u është ofruar trajnim dhe asistencë teknike gjatë kohës së angazhimit të tyre që ka u ka dhënë atyre aftësitë dhe njohuritë për të vepruar si asistente të kualifikuara ligjore të komuniteteve. Asistentët ligjorë ishin pika referente për të gjitha aktivitetet e projektit në komunitetin përkatës, kanë lidhur përfituesit me ofruesit përkatës të shërbimeve, kanë mbajtur kontakte me liderët e komuniteteve përkatëse dhe autoriteteve komunale dhe janë angazhuar në ngritjen e vetëdijes mbi barazinë gjinore dhe normat sfiduese negative gjinore si dhe qëndrimeve të tyre për çështjet gjinore. Në këtë mënyrë, angazhimi i asistentëve ligjorë të komuniteteve ka qenë thelbi i projektit. Katër (4) asistente ligjore ishin nga radhët e komuniteteve rom, ashkali dhe egjiptian në dy (2) komunat e synuara në pjesën jugore të Kosovës (sipas RKS 1244/1999 të OKB-së) dhe katër (4) nga komuniteti serb. Gratë e përzgjedhura ishin banore të komunave të synuara, të respektuara nga komunitetet e tyre përkatëse dhe me një biografi të dëshmuar të aktivizmit shoqërorë dhe qytetarë. Një preferencë e fortë I është dhënë grave tashmë të angazhuara me organizata lokale joqeveritare pasi që kjo ka siguruar angazhimin e tyre të vazhdueshëm në komunitetet përkatëse edhe pas përfundimit të projektit.

Gjatë gjithë rrjedhës së projektit, asistentët ligjorë kanë fituar aftësi dhe njohuri të nevojshme për të vepruar në mënyrë efikase në çështjet e ndërlidhura me DhBGj-në. Përfituesit nga të gjitha katër komunat kanë përfituar drejtpërsëdrejti jo vetëm nga rritja e informacionit për sa i përket shërbimeve të parandalimit dhe trajtimit të rasteve të DhBGj-së, por edhe nëpërmjet marrëdhënieve që ato kanë vendosur me asistentet ligjore. Marrëdhëniet e mirëbesimit u formuan në atë mënyrë që, edhe pas përfundimit të projektit të ECMI-së, përfitueset të vazhdojnë të kontaktojnë asistentet ligjore në çdo rast që ato kanë nevojë për ndihmë apo ndonjë informacion shtesë.

SFIDAT E ASISTENTËVE LIGJORË TË KOMUNITETEVE

Përgjatë dy viteve të zbatimit të projektit, asistentët ligjorë të komuniteteve kanë pasur shumë sfida gjatë punës së tyre të përditshme të tilla si këto të përmendur më poshtë:

- Nuk ka qenë aspak e lehtë për asistentët ligjorë për të fituar besimin e grave në komunat e synuara, sidomos të atyre që kanë qenë viktima të DhBGj-së. Sipas asistentëve ligjorë, viktimat e DhBGj-së nuk u besojnë shumë institucioneve lokale duke përfshirë Policinë e Kosovës dhe shumë prej viktimave vendosin të mos ndajnë shqetësimin e tyre me ndonjë person/institucion. Një nga aktivitetet më të rëndësishme që ka bërë që asistentet ligjore të fitojnë besimin e grave që i janë

nënshtruar DhBGj-së ishin vizitat në shtëpi. Asistentet ligjore nëpërmjet kryerjes së vizitave në shtëpitë e viktimave të DhBGj-së ishin në gjendje të identifikojnë problemet me të cilat ballafaqohen shumë gra dhe më pas të organizojnë takime ku janë diskutuar temat e identifikuara. Pas 3-4 muajsh të punës në terren, asistentet ligjore janë perceptuar si personalitete të njohura për të gjitha duke i parë ato si aktiviste që kanë shprehur gatishmërinë për të ndihmuar komunitetet pakicë;

- Gratë kanë hezituar për të raportuar dhunën për shkak të mungesës së besimit tek institucionet;
- Për shkak të situatës politike në Kosovë (sipas RKS 1244/1999 të OKB-së) dhe në Serbi, shumë gra përfituese të veprimeve të projektit në komunat veriore nuk kanë dashur të kërkojnë mbështetje nga institucionet e Kosovës (sipas RKS 1244/1999 të OKB-së), ose të konsultojnë apo marrin parasysh legjislacionin e Kosovës (sipas RKS 1244/1999 të OKB-së), por ato kanë dashur të kenë informacion mbi Institucionet dhe legjislacionin e Republikës së Serbisë;
- Si problem kryesor i grave është identifikuar të jetë varësia ekonomike ndaj burrave të tyre ose ndonjë anëtari tjetër të familjes; pra, mungesa e buxhetit për të siguruar mbështetje financiare për gratë në nevojë;
- Migrimi i pjesëtarëve të komuniteteve pakicë gjatë vitit 2014 dhe 2015 ka ndikuar në rrjedhën e projektit në komunat Fushë Kosovë dhe Ferizaj.

REKOMANDIMET E ASISTENTËVE LIGJORË TË KOMUNITETEVE

- Të organizohen jo vetëm aktiviteteve të ngritjes së kapaciteteve dhe i ofrimit të mbështetjes teknike, por edhe ndarjes së buxhetit për të siguruar grante të vogla për gratë në mënyrë që ato të jenë në gjendje të zhvillojnë idetë e tyre të reja të biznesit dhe/ose të mbështesin biznesin ekzistues për të përmirësuar cilësinë e produkteve dhe shërbimeve që ata ofrojnë;
- Të ndahet/sigurohet një buxhet për të mbështetur gratë në nevojë (për shembull, ofrimi i mbështetjes financiare për të mbuluar koston e udhëtimit, kur ato vijnë në Prishtinë për marrë ndonjë dokument apo kërkesë për asistencë sociale);
- Ekziston një nevojë e shprehur për më shumë asistentë ligjorë nëpër komuna në mënyrë që të jenë në gjendje të mbërrijnë apo të përplotësojnë nevojat e të gjitha grave të pakicave;
- Të organizohen më shumë trajnime për ngritjen e kapaciteteve dhe të sigurohet mbështetje financiare në mënyrë që gratë të mund të fillojnë të praktikojnë profesionin e tyre (për shembull, në Fushë Kosovë dhe Ferizaj, gratë kanë qenë pjesë e programit aftësues për floktare dhe

rrobaqepësi. Komentet e asistentëve ligjorë dhe trajnerëve ishin se disa nga gratë pjesëmarrëse në këto kurse kanë qenë shumë aktive dhe janë në gjendje për të hapur bizneset e tyre private ose të fillojnë të punojnë në ndonjë biznes ekzistues);

- Të ofrohet mbështetje e vazhdueshme psikologjike për Asistentët ligjorë për të parandaluar lodhjen dhe ngarkesën e tyre;
- Të ofrohet mbështetje e vazhdueshme psikologjike për përfitueset, veçanërisht për viktimat e DhBGj-së;
- Roli i asistentëve ligjorë është i një rëndësie domethënëse në pothuajse të gjitha komunat e synuara. Gratë u besojnë asistenteve ligjore dhe janë të gatshme shumë entuziaste që të jenë pjesë e aktiviteteve dhe iniciativave të ardhshme.

Pas dy vitesh angazhimi në projektin e ECMI Kosovës, asistent;t ligjorë të komuniteteve kanë rritur dhe kanë kapacitete më të mëdha (shkathtësitë, njohuritë dhe burimet) dhe besimin e nevojshëm të komunitetit për të ndihmuar gratë e komuniteteve përkatëse në lidhje me çështjet që kanë të bëjnë me DhBGj; kanë kapacitet për të mbështetur përfituesit në një gamë të gjerë çështjesh që nuk janë të lidhura drejtpërdrejt me DhBGj-në, por do të luajnë një rol të rëndësishëm për të fituar besimin e komunitetit dhe për të arsyetuar punën dhe dobitë që ato/ata mund të sjellin (përfshirja e medieve për çdo çështje të aranzhuar me autoritetet, mbështetje gjatë aplikimit në qendrat e ofrimit të shërbimeve sociale, që do të thotë ndihmë për shërbimet e mirëqenies, pensionit, përfitimet rreth shtesave të fëmijëve; këshillim themelor ligjor në çështjet rreth të drejtës pronësore, punësimit dhe çështjeve të tjera ligjore, mbështetje për marrjen e dokumenteve personale, mbështetje në çështje më të mëdha shqetësuese për komunitetet rom, ashkali dhe egjiptian); asistentët ligjor për më tepër kanë krijuar marrëdhënie të mira me palët e interesuara siç janë Policia e Kosovës, Qendrat për punë sociale, qendrat shëndetësore, dhe zyrtarët komunalë për barazi gjinore.

ECMI Kosova parasheh që mekanizmi i asistentëve ligjorë mund të jetë i qëndrueshëm. Institucionet publike, në veçanti institucionet komunale, kanë pasur mundësi për të parë që shumë gra kanë përfituar nga mbështetja e asistentëve ligjorë në dy vitet e fundit. Ata kanë parë edhe nivelin e profesionalizmit dhe përkushtimin e asistentëve ligjorë në secilën komunë. Për shkak të kësaj, rekomandohen institucionet dhe organizatat që të marrin në konsideratë për të bërë punën e një "Asistenti/je ligjore" një pozitë zyrtare brenda sistemit të tyre, e cila do të ofrojë mundësinë që asistentët ligjorë të vazhdojnë të ofrojnë mbështetje për përfituesit edhe pas përfundimit të projektit. Të gjithë asistentët ligjorë janë shumë ambiciozë dhe shumë të motivuar që të vazhdojnë të ofrojnë mbështetje për gratë edhe pas përfundimit

të projektit, nëse është e mundur, si pjesë e ndonjë institucioni apo OJQ-je. Pas dy viteve të punës dhe angazhimit në terren për çdo ditë, asistentët ligjorë janë tani fytyra të njohura që mund të zgjidhin shumë problem me të cilat përballen pjesëtarët e komuniteteve përkatëse.

V. REKOMANDIMET E ECMI KOSOVËS

Praktika e përdorimit të asistentëve ligjorë të komuniteteve është frymëzuar nga përvojat pozitive të Shoqërisë së Hapur në Sierra Leone, siç përcaktohet në Udhëzuesin praktikë të FSHH-së për Asistentët Ligjorë të Komuniteteve (2010)[15]. Është një strategji premtuese pasi që në fakto ajo fokusohet në forcimin e komunitetit, në krahasim me shumë ndërhyrje aktuale në Kosovë (sipas RKS 1244/1999 të OKB-së) për DhBGj, që fokusohen në mbështetjen e institucioneve që shpesh lënë pas dore, apo nuk kanë qasje tek komunitetet pakicë. Qenësore për suksesin e kësaj strategjie do të jetë punësimi i aktivistëve të forta, gra lokale, të gatshme për t'u angazhuar në këtë rol dhe për tu integruar në kuadër të institucioneve të nivelit lokal dhe OJQ-ve që merren me çështjet e grave. Është e rëndësishme të theksohet se, në përputhje me metodologjinë e Shoqërisë së Hapur, asistentët ligjorë jo vetëm që do të ofrojnë këshilla juridike, por do të funksionojnë si ndërmjetës në mes të institucioneve, OJQ-ve dhe përfituesve dhe do të avokojnë për gratë pjesëtare të komuniteteve pakicë. Praktika e përdorimit të asistentëve ligjorë si një mekanizëm për të rritur qasjen në drejtësi dhe në institucione për grupet e margjinalizuara dhe të cenueshme është përdorur për herë të parë nga projekti ECMI Kosovës i financuar nga UNTF për t'i dhënë fund dhunës ndaj grave. Gjatë dy viteve të zbatimit të projektit, ECMI Kosova me tetë (8) asistentët ligjorë të saj të bazuar në katër komunat e synuara, nëpërmjet vizitave në shtëpi dhe organizimit të aktiviteteve të ndryshme ka mbërritur dhe siguruar mbështetje për më shumë se 1700 gra nga të cilat 18 ishin të mbijetuara të DhBGj-së. Pas dy viteve, të qenit aktivë në komunat e synuara, asistentët ligjorë të komuniteteve, me praninë dhe mbështetjen e tyre kanë arritur të ndërtojnë besim mes tyre dhe grave të prekura, dhe në të njëjtën kohë kanë rritur ndërgjegjësimin mbi të drejtat e grave, barazinë gjinore, DhBGj dhe për martesat e hershme dhe ato të lidhura me detyrim.

Prandaj, bazuar në përvojën e ECMI Kosovës programi i asistentëve ligjorë të komuniteteve mund të ofrojë mbështetje për grupet e cenueshme dhe të margjinalizuara në çështjet që janë shqetësim i përhershëm i komuniteteve përkatëse të tilla si arsimi, punësimi, kujdesi shëndetësor, barazia gjinore, DhBGj, dhe për

[15]Fondacioni për shoqëri të hapur. " Asistentët ligjorë të komuniteteve." Fondacioni për shoqëri të hapur, 2010. ueb.

sa i përket martesave të hershme dhe atyre të detyruara dhe për të ndihmuar pjesëtarët e komuniteteve përkatëse për të pasur qasje në sistemin ligjor.

Programi i asistentëve ligjorë të komuniteteve

Programi i asistentëve ligjorë të komuniteteve mund të niset nga institucionet e nivelit lokal (Drejtoria e shëndetësisë dhe mirëqenies sociale, Drejtoria e arsimit, Drejtoria e zhvillimit ekonomik, Zyra për komunitete dhe kthim, Zyra për barazi gjinore, Qendra për punë sociale, Policia e Kosovës, Strehimoret, Zyra për mbrojtjen e viktimave) dhe organizatat joqeveritare që punojnë për mbrojtjen dhe promovimin e grupeve të rrezikuara dhe të margjinalizuara. Asistentët ligjorë të komuniteteve do të synojnë të ofrojnë mbështetje për grupet e rrezikuara dhe të margjinalizuara për të adresuar çështjet me interes të tyre të tilla si arsimi, punësimi, kujdesi shëndetësor, barazia gjinore, DhBGj, dhe për sa i përket martesave të hershme dhe atyre të lidhura me detyrim.

Asistentët ligjorë brenda institucioneve të nivelit lokal dhe organizatave joqeveritare, OJQ-ve

Institucionet e nivelit lokal dhe organizatat që punojnë për mbrojtjen dhe promovimin e të drejtave të grupeve të cenueshme dhe të margjinalizuara mund të punësojnë me orar të pjesshëm dhe/ose me orar të plotë aktivistë të rinj për të vepruar si asistentë ligjorë të komuniteteve në komunën ku ata/ato jetojnë, në këtë mënyrë ata/ato do të ofronin mbështetje për çështjet shqetësuese të pjesëtarëve të komuniteteve përkatëse në çështje të tilla si arsimi, punësimi, kujdesi shëndetësor, barazia gjinore, DhBGj, dhe për sa i përket martesave të hershme dhe atyre të lidhura me detyrim. Bazuar në përvojën e ECMI Kosovës, themelimi dhe vendosja e asistentëve ligjorë, si një mekanizëm për të arritur grupin e synuar, ka qenë një sukses i madh. Gjatë dy viteve të zbatimit të projektit, asistentët ligjorë me mbështetjen e ECMI Kosovës dhe organizatave partnere përmes organizimit të trajnimeve aftësuese, takimeve tremujore me gratë, punëtorie që kanë përfshirë diskutime të hapura me burrat, vizitave në shtëpi, sigurimit të granteve të vogla, dhe takimeve formale dhe joformale me gratë, zbatimi i plan-programit për të drejtat e grave në shkollat e mesme në katër komunat e synuara kanë arritur të mbërrijnë tek më shumë se 2.500 përfitues (gra, burra dhe studentë të rinj). Tetë (8) asistentët ligjorë në katër komunat e synuara ishin pika kryesore referent të projektit; kështu, me praninë e tyre, ne mund të përfundojmë se objektivat e projektit janë arritur plotësisht. Prandaj, nga përvoja e suksesshme ECMI Kosovës, janë hartuar rekomandimet e mëposhtme për institucione dhe organizata:

- Asistentët ligjorë të komuniteteve janë një mekanizëm i rëndësishëm për të mbërritur grupet e rrezikuara dhe të margjinalizuara, veçanërisht gratë dhe viktima e DhBGj-së. Është vërtetuar se asistentët ligjorë të komuniteteve kanë më shumë qasje tek gratë se sa që kanë përfaqësuesit e institucioneve dhe organizatave;
- Asistentët ligjorë të komuniteteve mund tashmë të jenë pjesë e institucioneve dhe OJQ-ve dhe potencialisht mund të jenë lidhja mes tyre dhe përfituesve;
- Grupet e cenueshme dhe të margjinalizuara, veçanërisht femrat u besojnë më shumë asistenteve ligjore të komuniteteve (duke qenë pjesëtare të të njëjtit komunitet) dhe janë më shumë në gjendje të komunikojnë me gratë përfituese dhe pastaj me përfaqësuesit e institucioneve dhe organizatave të ndryshme;
- Asistentët ligjorë kanë rezultuar të jenë shumë efektivë në vendosjen e bashkëpunimit me të gjitha instrumentet dhe mekanizmat lokale në dispozicion (Policia e Kosovës, Qendrat për punë sociale, administratat komunale, etj) dhe me përfituesit. Të gjithë aktorët që merren me mbrojtjen dhe promovimin e grupeve të rrezikuara dhe të margjinalizuara do të ftohen të marrin pjesë në aktivitetet e organizuara në kuadër të Institucioneve/Organizatave në mënyrë që të takojnë drejtpërsëdrejti viktimat e DhBGj-së ose njerëzit dhe grupet në nevojë;
- Gratë në përgjithësi kanë besim më të madh tek asistentët ligjorë të komuniteteve në krahasim me profesionistë të jashtëm ligjorë;
- Asistentët ligjorë të komuniteteve janë dëshmuar të jenë mekanizëm efektivë në ndërmjetësim në mes të viktimave të dhunës me bazë gjinore dhe institucioneve përkatëse.

Rekrutimi dhe trajnimi i asistentëve ligjorë të komuniteteve bazuar në përvojën e ECMI Kosovës dhe rekomandimeve të tetë (8) asistentëve ligjorë

- Asistentët ligjorë duhet të jenë banorë të zonës apo rajonit në të cilën ata/ato do të shërbejnë;
- Asistentët ligjorë duhet të ketë të paktën një (1) vit përvojë në ofrimin e shërbimeve sociale dhe duhet të jenë në gjendje dhe të gatshëm për tu përballuar me programin e institucionit/organizatës; Kandidatët për asistentë ligjorë do të vlerësohen në bazë të kritereve të përcaktuara nga Bordi profesional që do të themelohet nga institucioni/organizata përkatëse;
- ECMI Kosova duke u bazuar në përvojën e saj, u rekomandon institucioneve dhe organizatave që janë të interesuara për të zbatuar apo vendosur mekanizmin e asistentëve ligjorë të komuniteteve për të krijuar një program që do të ketë këto faza:

1. Faza e parë: Dy (2) muaj trajnim hyrës dhe informacion orientues. Do të mbulojë bazat se si duhet kryer punën në terren; ndërveprim me pjesëtarë të komuniteteve; ndërveprim me partnerë të programit, siç janë policia dhe gjykatat dhe aktorë të tjerë siç mund të jenë udhëheqës tradicionalë dhe struktura të tjera civile; dhe si kujt duhet t'i raportojnë rezultatet e tyre.
2. Faza e dytë: Kandidatët duhet të marrin pjesë në programin tre (3) mujor të trajnimit të përgatitur nga institucionet e nivelit lokal dhe/ose nga organizata. Programi i trajnimit do të mbulojë çështjet e mëposhtme: Legjislacioni i Kosovës për mbrojtjen dhe promovimin e të drejtave të grave (sipas RKS 1244/1999 të OKB-së); Udhëzimet administrative të Kosovës (sipas RKS 1244/1999 të OKB-së) për mbrojtjen dhe promovimin e të drejtave të grave; se si t'i qasemi viktimave të DhBGj-së; si të avokohet për barazinë gjinore, DhBGj dhe martesat e hershme dhe ato të detyruara; identifikimi i institucioneve që merren me të drejtat e grave; se si të ndërtohet, lidhet dhe mbahet bashkëpunimi me OJQ-të tjera dhe institucionet e nivelit qendror dhe lokal që punojnë në mbrojtjen dhe promovimin e të drejtave të grave; identifikimi i institucioneve që merren me të drejtat e grave;
3. Faza e tretë: Vlerësimi pasues i trajnimit të asistentëve ligjorë, zgjat në mes të një (1) dhe dy (2) muajve. Asistentët ligjorë vlerësohen mbi aftësitë e tyre praktike për ofrimin e këshillave juridike dhe për të përmirësuar njohuritë e tyre rreth ligjeve. Pas kësaj faze, institucioni/organizata e certifikuar që është përgjegjëse për të siguruar programin e trajnimit u ndan certifikata atyre kandidatëve që kanë demonstruar kompetencë;
4. Në fund, institucionet e nivelit lokal dhe/ose organizatat ofrojnë trajnim të vazhdueshëm mbi legjislacionin e Kosovës (sipas RKS 1244/1999 të OKB-së); udhëzime administrative; praktikat më të mira se si t'i qaset viktimave të DhBGj-së; Sfidat e asistentëve ligjorë që punojnë për mbrojtjen dhe promovimin e të drejtave të grave; si të avokohet më mirë për barazi gjinore, DhBGj dhe martesat e hershme dhe ato të lidhura me detyrim; ofrojnë mbështetje psikologjike për të shmangur lodhjet dhe mbingarkesën dhe çështje të tjera siç/nëse janë të sugjeruara nga asistentët ligjorë. Programi i trajnimit duhet gjithashtu tu ofrohet asistentëve ligjorë tri (3) herë në vit. Trajnimi ofrohet edhe për çështjet e reja që mund të dalin nga marrëdhënia apo ndërveprimi i asistentëve ligjorë me pjesëtarët e komunitetit dhe aktorë të tjerë.

Kontaktoni/Vizitoni ECMI Kosovën

Sheshi “Nëna Terezë” Nr. 41, Apt. 29
10000 Prishtinë, Kosovë
Tel. +381 (0) 38 224 473

Rruga “Kralja Petra” I 183a,
38220 Mitrovicë e Veriut, Kosovë
Tel. +381 (0) 433 10 40

Email:info@ecmikosova.org
Web:ecmikosova.org